

HORVÁTH LÁSZLÓ IMRE
**Részletek egy használhatatlan
 regényből**

A 11. c kevés taglétszámú osztály, csupa nagyképű, tunya kamasz. Egy szakmódszertan tanárom mondta még, hogy tíz-tizenegyedikben csak a hormonok zümmögése hallatszik. Stimmelt. Emellett etnikai olvasztótégely és katlan is volt a tizennégy kamasz osztályközössége. Az első padban például két barát ült, két zseniális, utolsó kis tróger, egyikük úgy festett, mint egy cigány herceg, a másik pedig, mint egy miniatűr porosz krautjunker. Volt egy csúnya, kövér gyerek, informatikamániás, sistergett a levegő a gyűlölettől, mikor megszólalt. A két jómadár ilyenkor reflexszerűen, egyszerre fordult hátra és üvöltve, az öklével fenyegette meg, általában halálosan. Védtem a srácot, amíg lehetett, de igazság szerint én is hamar megutáltam, mert egy nagyképű kis féreg volt, aki cöcögött, ha irodalomról vagy filozófiáról beszéltem, vagy Istenről, művészetről, kultúráról. Olyanokat mondott, hogy én ezt nem gondolhatom komolyan, a szerelem és minden más csak kémia, fizika, és főleg mechanika, mindenképp informatika. Vicces volt, hogy ilyenkor nem kellett felemelnem a hangom (csak néha keltem ki), mert az első padból már fordultak is hátra ketten öklöt rázni, a maguk módján kiálltak, véletlenül, a költészet mellett.

Volt itt két lány is, egyikük egyszerű kis teremtés, a másik valami jó gimiből keveredett ide, természetesen színjeles volt. Eleinte őt is üldözték (egy ilyen gettós műszaki iskola nem lánynevelde), ontották a leggusztustalanabb ajánlatokat és beszélásokat, percenként lekurvázták, hiába szidtam le üvöltve őket, csak vigyorgtak („de Tanáár Úr”). Ez a lány, Veronika viszont hamar a szolgálivá tette a fiúkat, mert nem vett fel semmit, viszont visszaosztott. Nagyon intelligens és neurotikus lány volt, feketére festett szem, száj, ruha, megdöbbenően értelmes gondolatok és sületlenségek királynője (néha egész órán azt az egy szót hajtogatta, hogy „cica”, mint egy elmebeteg). Ő és egy másik srác csináltak rólam digitális fényképezővel óra után portrét az osztályteremben, irodalmi folyóiratba kellett, átküldte fájlban, mellékelve egy cicás képet is. A másik srác ugyanolyan volt, mint Veronika, igazából rám hasonlított, kamaszként én is ilyen idegesítő jelenség lehettem, minden ok nélküli kiválasztottság-tudattal, zavartsággal, hisztikkel, néhány reménykeltő és sok reménytelen verselemzéssel, aki látványosan alszik az órákon, és megpróbálja kioktatni a tanárt.

A 11. c-vel is szeretttük egymást alapvetően, nem ezzel volt a gond, csak órát nem lehetett náluk tartani. Így afféle irodalmi szabadfoglalkozásokká alakultak a foglalkozásaink. Sajnáltam, hogy nem elejétől tanítottam őket, talán akkor lehetett volna alapozni és harmadikra megtalálni az összhangot. Mert zömmel valahogy mégis érdekes órák kerekedtek, jól szórakoztam én is. Például *Az ember tragédiája* felolvasásakor, mikor Ármin, egyik kedvenc tanítványom Veronikával olvasta a záró részt: „Anyának érzem, oh Ádám, magamat. Mit tegyek?”, mire Ármin azt mondta: „Veted el” (nyilván nem látta át a poén filozófiai mélységét, de így még jobb volt).

Kovács Zoli, a cigány herceg, egy egész intelligens srác oszlatta el a maradék illúziómat is a költészet és főleg a költők általános megítéléséről: „Tanáár Úr, tudja, hol van Ady? Kérdezze meg, kérdezze meg!” Tíz perc után nem bírtam tovább: „na jó, te kis patkány, hol van?” „Alattam” (mindehhez a szokásos amerikai gettófilmekből eltanult mozgáskultúra). Hanem mikor Juhász Gyula kapcsán megkérdeztem, hogy komolyan, mi a baja a költőkkel, a válasza, „hogy nyavalyognak, rabszolgák, vesztesek, csicskák”, részben találó volt, röhögni kezdtem, és kérdeztem, hogy miért, én is ilyen vagyok? Ő is röhögni kezdett, hogy ne haragudjak, nem tudta, hogy én is írok verseket. Tanulságos eset volt, de például Adynál is hiába mondtam, hogy végre egy költő, aki oltja a nőket, nem pedig virnyog miattuk, ez sem szimpatikus? Ettől sem hatódtak meg a srácok, nem érdekelte őket a költészet, mert nem érdekelte őket semmi, legnagyobb bajuk a semmi volt, hogy mindenhol ezt öntötték a nyakukba, és már a szájukig ért, fuldokoltak a semmiben, az egész igénytelen, ordenáré korban, amelyben sikerült kamasznak lenniük.

Így is akadt néhány sláger persze, az irodalom elpusztíthatatlan (a vandálok annak idején azért durvábbak lehettek, mint ma a kereskedelmi tévék). Csáth Gézá, Hemingwayt nagyon bírták. Amúgy mindenben találtak szerintük valami lényegileg röhejést, például az egyik primitív marha Móricz után év végéig minden órán elmondta (természetesen minden összefüggés nélkül): „hallgató ember vót”. Vittem nekik kortársakat is, Petri *Hogy elérjek a napsütötte sávig* című verse még őket is igénybe vette, én meg röhögtem, hogy most mit játszzák a prúdet, mikor éjjel-nappal pornót néznek, és tizüknek mocskosabb a szája, mint egy kozák lovasezrednek együttvéve. Inkább figyeljenek, miről szólhat a vers. És vittem be verseket a haverjaimtól, főleg Artúr versei jöttek be nekik, persze, jó kis slágeres képzuhatag, főleg a Petri-émlékverse, azt kétszer is felolvastatták, sőt elkérték. Engem is olvastak interneten, utolsó

órára kikövetelték (helytelen lenne a „kikönyörögték” szó velük kapcsolatban), hogy vigyek be néhány saját verset, meglepően tetszett nekik, csendben végighallgatták, alig gúnyolódtak.

Akadtt természetesen négy-öt hihetetlenül primitív gyerek az osztályban, tulajdonképpen csak ők jelentettek problémát. Mert bármilyen zavart egy okos vagy átlagos diák, általában le lehet nyugózni irodalommal és történelemmel, valamint egy-egy alapvetően udvarias diáktól igazán nem kell elvárni, hogy sziporkázzon. Jó érzés tanítani, látni, ahogy hónapról hónapra többet tudnak, jobban megértenek dolgokat, az agyukban új terek nyílnak, miattam. Viszont ez a négy-öt kölkök ostoba volt és rosszindulatú is, akikből csakis kemény fegyelemmel lehet embert csinálni. Mindennapos válaszuk a tanári utasításra óra elején, hogy nyissátok ki itt meg itt a könyvet, ez volt: „biztos hogy nem”. Semmit nem lehetett velük kezdeni, beírás és egyebek a röhej kategóriájába estek.

Ez a típus határozta meg az iskolát. A rothadás legfőbb oka a napi politika volt. Az igazgatóság azt gondolta, ha hulladéktároló leszünk, majd irgalmat gyakorol a kormány, és nem zárják be az iskolát. Egy gyerek megteheti, hogy feláll órán és késsel megfenyegeti a fizikatanárát, állandóan a jogairól és az ombudsmanról beszél, mert újabban a tanár hibás mindenért. Akkoriban jöttem rá, mennyire kiaknázták az „oszd meg és uralkodj” elvet a kommunizmus. Szembefordítottak az állítólag istenített népen belül mindenkit, akit csak lehetett, vidéket–fővárost, értelmiségit–munkást, társadalmat–orvost, társadalmat–rendőrt, társadalmat–tanárt. A megosztás politikája túl kényelmes volt ahhoz, hogy ne folytassák, főleg ha nincs semmi egyéb ötletük, márpedig az aztán nem volt nekik ezekben az években, majd két évtizeddel a rendszerváltás után sem.

*

A 12. d történelem érettségire készült. Engem eleve azért vettek fel az iskolába tanítani, mert az ő volt osztályfőnökük és magyar–történelem tanárnőjük unta már a belső harcokat, és menekült, amikor szeptember elsején kapott egy jobb ajánlatot. Át kellett vennem az osztályát, amit elvileg tyúkanyóként babusgattam, aztán utolsó évre itt felejtett a Mészáros Lázárban. Közöttük egy enyhén pszichopata gyereket, aki végigkönyörögött jó pár fegyelmi tárgyalást, négy éven át maradt, holott kilencedik első két hetében el kellett volna távolítani a többi közül, mert veszélyes volt, klinikai eset. Az osztályba két lány járt, az egyiket tavaly mellbe rúgta, a másikat pedig idén egy órán megtámadta, és majdnem megfojtotta. Tény, hogy utóbbi lány egy bajkeverő kis

szörnyeteg volt, akit az egész osztály gyűlölt, az eset azonban nem tűrt volna enyhítő körülményt, a srácnak javítóintézetbe kellett volna mennie, hiába nehéz gyerekkor, borzalmas családi háttér, idegi labilitás, egyszerűen veszélyeztette a többi. Sokszor gondolkodtam rajta, lehetséges, hogy Magyarországon egyáltalán nincsenek javítóintézetek. Ha az elmeorvosintézetet is bezárták és iskolákat, kórházakat, akkor hogyan is élhetnék túl a szociális krízist az ilyesmi intézmények, amelyek elvileg csak gonosz dühöngők, valójában hiányuk a társadalom egészét teszi teljesen védtelenné? A Mészáros Lázár Szakközépiskolában bármelyik nap meghalhatott volna valaki, bármikor gyomron szűrhatott volna egy-egy tanárt, felgyújthatták volna az épületet, képtelenség lett volna kivédeni. A srácot, Kaczkó Józsit nem rúgtuk ki, sirt a fegyelmi tárgyaláson, a tanárok szégyellték, hogy még itt van, fél év érettségiig, az a szegény osztály, meg az Ica emléke (az ő helyére jöttek), felmentették. Nevetséges volt az egész.

A 12. d lett talán a legkeményebb dió, képtelenség volt fegyelmet tartani, és be kellett pótolni négy év történelem anyagát, átrugdalni őket az érettségig. Persze ha tudom előre, hogy az is milyen kabaré lesz, minden órára beviszek egy újságot (inkább egy jó regényt), hátradőlök, rágyújtok, és még csak nem is köszönök nekik. Nyilván próbáltam komolyan venni a munkám. Villámgyorsan kellett haladni az anyagban, egyáltalán nem tanultak, első félévben felüket megbuktattam. Aztán jó néhányan mégis szorgalmasak lettek. Őket nagyon szerettem tanítani, áldoztam rájuk a szabadidőmből is. Egy hétvégét történelemre fordítottunk, elkértem a termet két napra, és reggeltől délután közepéig magyaráztam nekik a tételeket. Önzetlen gesztust tettem, bár inkább magamról szerettem volna gondolni, hogy tényleg felelős tanár vagyok, de az osztály sem volt hálátlan: vasárnap reggel az egyik srác átadott egy dobozos Arany Ászokat, hogy az osztály nevében köszöni a két napot.

*

Végül pedig heti öt órát tartottam egy k-s, azaz kötelezően besorolt taníttatású szakmunkás osztályban. Válogatott csapat. Csak néhány alaptípust említenék. Bogdán Imi, nagydarab, hangos cigány srác, az egész iskola egyik réme, állandóan a kirúgás határán állt. Előfordult, hogy megállt előttem, az arcomhoz egy centiméter közelségbe tolta az arcát, és azt mondta: „mi lesz, miért, mi lesz”. Elvigyorodtam, megveregettem a vállát, „gyorsan üljél le”, vigyorgott, leült. Vagy irodalomóra elején a táskájából egy fekete, acél viperát tett kinyitva a padjára, és kezdte babrálni. „Villámgyorsan tedd azt el”, valamit magyarázott, én meg szidtam, mint szódás a lovát, mire

megadóan összecsupa a viperát, azaz a padlóhoz veregette, döngött tőle az emelet, így már befért a sporttáskájába (mindig valami edzésre készült, foci, talán vízilabda). Imi mindamellettt ártatlan lélek volt.

Okosan úgy osztották be az órarendet, hogy pénteken utolsó két órában legyen dupla irodalom a k-s szakmunkás osztállyal. Ezen már csak röhögtem, és kínomban filmklubot rendeztem nekik minden pénteken (hiába győzködtek, hogy mindig videózzunk órán). Néha gyenge marhaságokat néztünk, amit ők hoztak (persze pornót is akartak, meg emlékszem egy teljes órát kitöltő vitára Imivel, amikor arról győzködött, hogy a *Fűrész* című horrorfilm harmadik részét nézzük meg, mert igenis kapcsolódik a tananyaghoz, van építő pedagógiai tartalma). Viszont sok mindent megnéztem velük, például meglepő sikert aratott a *Szép remények* című Dickens-adaptáció, vagy a *Zongorista*, amit néma kussban néztek végig ezek a megátalkodott gonosztevők, sőt Imi még el is sírta magát. Történelmet is tanítottam náluk, így hát megnéztük a létező összes háborús filmet.

Heti két óra történelmük volt velem. Ebből aztán három lett, mert rájöttem, hogy nekik irodalmat egyáltalán nem lehet tanítani. A slágeres dolgok nagyon gyorsan elfogytak (a tankönyv és tanmenet eleve rossz vicc), József Attila, Radnóti Miklós, néhány mese, novella, vers. Inkább nagy témákat dolgoztunk fel, például háború, erőszak és szerelem, még az utóbbival foglalkoztunk a legtöbbit, írtam velük fogalmazást, mint általános iskola alsóban (a szintnek megfelelően) ilyen címeikkel: „Mit szeretnék én az életben”, vagy „Milyen az ideális nő”. Le is írták ákombákomos betűkkel, képtelen helyesírási hibákkal. Egyszer otthon javítottam a történelem dolgozatukat, anyám belelapozott, nevetni kezdett, milyen aranyosak, „kitörök az első világháború”. Szóval a magyar nyelv és irodalom tettetése hamar kimerült, végül maradt a filmnézés és a történelem.

Először elmeséltem nekik a huszadik századot. Az első világháborúnál Bogdán Imi kikelt magából, hogy cigányok biztos nem harcoltak, mondtam, dehogy nem,

miért ne, mondta dehogyis, vagy ha igen, röhögött, biztos csak odalopóztak az ellenség mögé, és leütötték egy lapáttal (ez a teória később történész haverjaimnak is igen tetszett, mikor sztoriztam a munkámról). A huszadik század után nem volt mit tennem, elkezdtem előlről az egész történelmet, az ókori Egyiptomtól eljutottunk a mohácsi csatáig. Csak annyit követeltem tőlük, hogy figyeljenek, és maradjanak valamennyire csendben, ez általában nem sikerült. Vicc volt az osztályzás. Néha mutatkozott az osztályzatuk mögött némi teljesítmény, például írhattak otthon portrékat egy-egy történelmi figuráról, vagy ellenőriztem a füzetüket.

Tulajdonképpen nem is a Bogdán Imi-féle srácok voltak borzasztóak közülük, csak első ijedtségre tetszett úgy. Imi nem volt egyedül; volt az osztályban még két nagydarab srác, akik főállásban kidobólegényként dolgoztak. Egyikükkel össze is futottam egy kocsmában. Éppen Szancsóval marad-

tunk ketten egy nagy társaság utójaként, részegen, egy halom pénz hevert az asztalon, röhögünk, milyen lenne már, ha elvinnénk. Mögöttünk ült két méterrel a hegyomlás felvigyázó, nézem-nézem (ami ugye nem túl ajánlott tevékenység), ez a Feleki Karcsi, akivel addigra, év háromnegyede felé olyan volt a viszonyom, mint egy csecsemővel. Dumáltunk egy kicsit, legalább kiderült, hogy miért alszik folyton az órákon. Egy másik srác, Lévai Misi is efféle kopasz szörnyeteg, évközben került hozzám, egyik órán épp nem lehetett mit kezdeni a díszes k-csapattal, mondtam neki, hogy akkor hát eljött az ideje, meséljen, milyen a kidobóélet. És ő mesélt, legalább erre odafigyeltek a többiek is. Parázs kis vita alakult ki, repkedtek a vezető maffiacsaládok nevei, én meg, mint általában, nevelési-életvezetési tanácsadásra váltottam, hogy ne akarjanak börtönbe kerülni, márpedig hamar és mindenképp odajutnak, ha elkezdik, mert buták, inkább szedjék össze magukat, és dolgozzanak rendesen, azzal is jól keresnek szakiként.

Az egész iskolát átítatta a nyomorult amerikai gengszterkultusz. A rappedt én is szeretem, segített is elnyerni a srácok bizalmát, a *Keresztapa*-sorozatot is

Somogyi Márton: *Esőben*

megnéztük (Imi utána don Corleonének hívta magát, addig Roberto Carlosnak). Minden második srác drog-díler akart lenni.

Az Imi-félékkel ugyan nem lehetett bírni, mégis, valami kedves, állandó fegyverszünetig jutottunk. De a k-sok zöme rosszabb volt, a teljesen passzív, semmilyen kölkök, ők hozták mindig rám a teljes reménytelenséget, hogy a tanárság paródiája minden perc, amit ezzel az osztállyal töltök. Soha semmi nem érdekelte őket, ültek, mint a növények, walkmant hallgattak (ezért mindig kiröhögtek, hogy walkmannek hívtam a kutyúiket, az ipodot meg a csúcsmobilt, mindegy, fülhallgatóra kötötték magukat). Várták, hogy hazamehessenek, bámultak baromi közönnyel, tizenhat évesen, szétfüvezetten, zavaros tekintettel. Ha pedig megnyilvánultak, csak rosszabb lett, hihetetlen lelki nyomor került felszínre egy-egy villanásra.

Nem igaz a tézis, miszerint nincs aljas gyerek, legalábbis én láttam aljas gyereket. Semmi komoly oka nem volt rá. Szörnyű családja volt, de nem vészes a mezőnyben ahhoz képest, hogy ez a srác, valamilyen Bálint, mennyire kilógott az összes többi közül. Annyira gonosz és rosszindulatú rezdülései voltak, hogy az néha karcolta a természetes valóságot. Sokszor kísértett a gondolat, hogy kikapom a padból és agyafőbe verem, már csak a pimasz, rezzenéstelen kígyótekintete miatt is megérdemelte volna. Képtelenül trágár volt a többi kollégával is, az a fajta ember, akinek nem is kell érteni a szavait, beszédének hangsúlyozása is elviselhetetlenül ordenáré. Egy idősebb, sokat látott angoltanár mondta nevelői értekezleten, hogy „Ez a gyerek egyszerűen aljas. Nem szoktam ilyet mondani gyerekre, de ez az.”

*

Az igazgatóhelyettes asszonyról, aki felvett, hamar kiderült számomra is, mennyire ostoba, erélytelen, alkalmatlan talán még szimpla tanárnak is, nemhogy vezetni az iskolát (merthogy ő vezette, az igazgatónő báb volt, akit csak akkor láttam, amikor beszédet mondott értekezleteken, második félévben ez mindig sírásba fordult, mert be akarták zárni az iskolát). A kollégák utálták. Álproblémákkal leckéztette őket, érdemben nem mozdított előre semmit, nem védte meg a tanárokat a diákokkal szemben, követelte a hiányzások pontos dokumentálását, aztán ha valakit ki kellett volna rúgni emiatt, egyszerűen átírta a statisztikát, vagy inkább utasított, tegyük meg mi. Megegett, hogy egy kolléganő bement sírva az irodájába, hogy a gyerek órán azt mondta neki: a kurva anyját. Nem történt semmi, ugyan már, nem szabad felvenni. Szerencsére nem voltam osz-

tályfőnök, bár hetven érettségizővel elég fontos tanárnak számítottam, mégis léptem-nyomon azt dörgölte az orrom alá, mennyire kezdő vagyok, nem értem a dolgomat, és állandóan a régi időkről mesélt, mikor ő kezdte a szakmát. Rá kellett jönnöm, csak azért kerültem ide, mert már rothadt az egész.

A 12. d érettségi elnöke egy hozzá hasonló nő volt, úgy gondolta, majd érettségi alatt váltja meg a világot. Történelem szakos lévén ez abban nyilvánult meg, hogy bebizonyítsa: én, mint kezdő, teljesen alkalmatlan vagyok a feladatomra, és szomorú dolog, hogy katedrát kaptam. Az igazgatóhelyettes, a főnököm mellette ült, és nemhogy védett volna, adta alá a lovat. Végül, miután gyalázatosan átrugdaltuk az osztály minden tagját érettségien (mert a vezetés megtiltotta, hogy év végén vagy vizsgán buktassunk), az elnökszöny személyesen is leszidott: a gyerekek alapvető dolgokkal nincsenek tisztában, és hallotta az egyetemről, ahol végeztem, hogy ott a történelem szemináriumokon csak egyes kurzusokat veszünk. Azt hittem, lefordulok a székről. Megemlítettem, hogy az egyetemi szemináriumokon egy-egy tanár kutatási területe a téma, a szigorlat az, amire mindent kell tudni, valamint hogy a diplomám értékét talán ne az előbbi kabaré alapján ítélje meg. Inkább mondtam volna, hogy az egész tehetetlen nyomorult nemzedékével húzzon el a picsába, és meg se szólaljon olyan ember az én diplomámmal kapcsolatban, akinek legfőbb tárgya a marxista-leninista dialektika volt a hetvenes években, amellet pedig megnéztem volna, ő hogy boldogul egy év felkészülési idő alatt ilyen osztállyal.

A másik két érettségi sokkal békésebben telt, két estis osztály, jó elnököket kaptunk. Érdekes volt az egész vizsgáztatás, hat napot elücsörögni, tételeket húzatni, feleltetni. A középiskolai tanulmányok, azaz négy év csúcspontja egészen keserűre sikeredett, ekkorra ugyanis annyira előrehaladt az iskola bezárásának menete, hogy munkásbrigádok üritették ki az épületet. A második emeleten zajlott a vizsga, a földszinten hallomokban a bútorok, kopácsolás, pakolás, óbégatás.

Már az év közepén biztos lett, hogy bezárják az iskolát. Mindenki rettegni kezdett, a hír elsöpört mindent, a gyerekekkel nem lehetett mit kezdeni, tizennégytől tizennyolc éves korig értetlenség és becsapottság a tekintetükben, miért nem tudunk tenni valamit, mi lesz velük. Mindig daccal gondoltak az iskolájukra, maguk is megvetették, de végül is szerették, féltek, hogy ennél is rosszabb helyre kerülnek. Persze igazuk is lett, a szakképzés még keményebb környékre települt át, az Illatos útra, egy hatalmas iskolakomplexumba olvadt (lényeg, hogy jó nagy legyen és minél embertelenebb, ez sikerült is).

A tanárok is rettegtek, eleve ezt oltották beléjük, hogy páriák vagyunk. A kollégák félték, hogy elveszítik ezt a maradék állásukat is, ami egyébként mindennapos meghasonlottságot teremtett, egzisztenciális kilátástalanságot, megvetést, önbecsülésük állandó próbáját. Utolsó hónapban egytől-egyig meg kellett jelenniük a leendő igazgató előtt, hogy eldöntse, átveszi-e őket. Negyven-hatvanéves emberek mentek tehát könyörögni. Én nem mentem, akkor kezdtem tervezni, hogy eltűnök Norvégiába néhány évre dolgozni, semmi kedvem nem volt tovább tragikomédiázni itthon.

A gyerekek kezelhetetlenek lettek év végére, a tanárok is. Láttam, ahogy a falakról saját régi osztályaik táblóit viszik haza, nem akarták, hogy elveszen. Pakolták össze a szertárat, fentről fenyegették őket, ha valami elvész, ők fizetik meg. Közben a központi iskola nyolcvanmilliós keretet kapott a költözésre (ennek később a felével sem tudtak elszámolni). Június végén részt kellett vennem az Illatos úti komplexumban egy össznépi értekezleten, ahol felsorolták, ki hol fog tanítani (két iskolába szórták végül a Mészáros Lázárt, a szakképzési központba és egy középiskolába, a tanárok e kettő közt ingázhattak a jövőben). A központi iskola az élő szocializmus volt maga. Az igazgató, mint egy tévesben, a barátnőjével töltötte meg a katedrákat, hatvan fő-

lötti, egyetemi diplomával sem rendelkező nővel, akik egyszerre vették fel a nyugdíjukat és a koruknál fogva kiemelkedő közalkalmazotti bértábla szerinti fizetésüket (például egy nyolcvanéves informatikatanár, aki két ujjal tudott gépelni, hatvanéves volt anno a commodorok világában, szellemi frissessége idején pedig akkor láthatott számítógépet, ha esetleg részt vett az atomkutatókban, ami, ugye, valószínűtlen).

Új rendeleteket hoztak, összevissza, főlegesen, néha kifejezetten aljasan. Például, ha a tanár felmondott, a felmondási ideje alatti fizetését neki kellett kifizetnie. Ha nem kapott elég órát, valami egyéb tevékenységet kellett ellátnia felmondási időben, például lehetett konyhas, portás, takarító. Az egyik, több mint negyven éve tanító testnevelés tanárnő fél évig volt portás az új iskolában. A szakma átment rabszolgaságba, az igazgató megtehetette, és meg is tette, hogy nem engedi el a beosztottjait, hogy úgy bánik velük, mint a kutyákkal.

Néztem az értekezleten ezt a százhusz embert, legszívesebben felálltam volna, és üvöltözni kezdek: ébredjetek fel, hogy kerültek ilyen helyzetbe, hogy tűrhetitek el ezt az egész folyamatos gyalázatot? Gondoltam, nem hiányzik nekik, hogy pluszban én is megalázzam őket, és úgyminden mindegy, elmegyek az országból, itt hagyom az egész reménytelenséget.

Somogyi Márton: Apokalipszis